List 24. **NOVICE** Tečaj XXIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 14. junija 1865.

Gospodarske stvari.

Poljedelske mašine pri manjših kmetijah.

Kmetijstvo dandanes čedalje bolj napreduje in skuša, da bi môglo biti čedalje manj odvisno od časa, vremena in človeških rok. Dobre mašine opravijo poljsko delo hitreje in boljše kakor cele rajde delavcev. Al mali kmetovavec se še zmirom vbija s svojim starim okornim plugom, se vkvarja s svojo starodavno brano in zdihuje pod vladarstvom podnebne in zemeljske stiske in nerodovitnosti. Za nove iznajdbe in polajšbe se še ne zmeni ne; trmasto se drží le starega in tako dela kakor njegovi spredniki pred 300 leti. In če je o kakem novem orodji govor, se smeja rekoč: „to ni za majhne kmetije; to je le za velika zemljišča in za grajščake.“

Ali je pa to tudi resnica?

Pač žalostno bi bilo, ako bi tako bilo; zato je pa tudi vredno, da se ta reč bolj natanko prevdari.

Po mojih mislih se dá tudi malim gospodarjem pot odpreti, da spoznajo korist tiste pripomoči, ktero njihovemu poljedelstvu ponujajo dobra orodja in mašine, — to se pa doseže s tem, da se veliko mož v en cilj in konec združi. Naloga naših kmetijskih društev in kmetijskih šol ima biti za današnje čase ta, da si prizadevajo male kmetovavce k združenju buditi. Kaj pomaga mlademu kmetu od mašin, orodij in novih naredeb govoriti, ako jih pa sam rabiti ne more! Pričeti bi se moralo izprva le z enim novim orodjem ali eno novo mašino; dva ali trije gospodarji skupaj si lahko omislijo dober plug (drevo), boljšo brano od navadnih, ki se sploh v deželi špogajo, in ta nova orodja naj bi se zraven navadnih rabila, da vsak lahko primerja delo novega orodja z delom starega. Sejavnico si omisliti, bi se moralo že 4 ali 5 sosedov zediniti, za osti valjar pa kakošnih 15 do 20. Ena sama mlativnica bi bila za srednjo vas dovelj, posebno če se dá sèm in tjè prepeljavati.

Tukaj mi pa utegne že kdo besedo presekati, češ, „to ne gré; v nekterih krajih se utegne to kolikor toliko zgoditi, povsod pa nikakor ne.“ Ta ugovor je piškav. Povsod je to mogoče, da se le hoče! Pa umnih mož je treba, kteri začnó in dramijo svoje sosede. Stroški za eno orodje niso tolikošni, da bi dva ali trije kmetje si ne môgli kupiti novega pluga, kteri veljá kakih 25 gold. — uma pa imajo naši slovenski kmetje tudi toliko, kolikor ga ima nemški, talijanski ali francozki kmet. Tedaj le začetka je treba.

Samo po sebi se pa razume, da ni dosti, da združenje (asocijacija) ostane samo le za orodje in mašine; tudi z združeno močjó bi se dala dobra živinska plemena (goved, ovác, prešičev) vpeljati; ravno tako tudi skupne sirarije, žganjarije, oljarije itd. napraviti.

Jez nikakor ne pričakujem, da bi gospodarji po teh mojih besedah na vrat na nos po raznih novih orodjih in drazih mašinah planili; pri vpeljavi tujih orodij se mora prav previdno in pazljivo ravnati; naglica več škoduje kakor počasno potovanje; le to je namen teh vrstic, da bi sprevidni naši kmetje začeli misliti o tem, kar jim priporočam, in se pogovarjati s svojimi sosedi. Seme dobrih misli se bo s tem zasejalo, ki bode gotovo dozorélo ob svojem času, kakor je že dozorélo marsikaj, čemur se je posmehovalo izprva. S aj so se „Novice“ tudi zasmehovale, ko so našim kmetom priporočale pred 15 leti svilorejo (židorejo) — „kmet in pa žida!“ — se je reklo — „kako to?“ dandanes je pa vsa druga, in takrat zasmehovane „Novice“ se ponašajo danes s svojimi kmeti, kteri so ubogali nauke „Novic“ in „Pratiko“, in so zdaj veseli, da imajo že zasejenih murb in so ž njimi kmetijstvu svojemu dodali svilorejo, ktera se bode čedalje bolj izplačevala.

Bolja sprevidnost v danes priporočani napredek pa bode svoj sad rodila posebno po tem, da se v ljudskih šolah zdatno déla za nauk in omiko naše kmetiške mladine, — da se jej očí odpró o tem, kar njihovi očetje danes še ne vidijo! Nekoliko se je — hvala zboljšanim šolam! — že začelo, al veliko več je še storiti.

Vi pa, umni gospodarji, vstopite se že zdaj ob nedeljah in o praznikih pod lipo, in začnite prevdarjati koristno združenje o novih poljedelskih orodjih.

Gospodarske skušnje.

* Žitni molj. Vsak gospodar pozná tistega žitnega molja, ki se prav za prav žitni kebric (Kornwurm, curculio granarius) imenuje. Majhen črn kebriček je, ki se, ker ima rivček, rivčarjem prišteva, komaj 3 pičice velik, okroglega, tumpastega života s trdimi nekoliko nabranimi perutnicami, ki jih pa nikdar za letanje ne rabi; s trdim rivčkom pšenično ali rženo zrno prevrta in va-nj jajčice potisne, iz kterega se škodljivi molj izcimi, ki se od zrnine moke redí, dokler druzega ne ostane, kakor lusk ali pleva. — Na vso moč sem si prizadeval škodljivca se znebiti, rabil vse, karkoli sem bral v bukvah ali v časopisih, ali kar so mi ljudjé svetovali; al vse je bilo zastonj. Po naključbi zvem, kako se ta mrčes najlože pokončá. Prodal sem namreč sosedu slame, in s to dobí tudi on tega spaka v svoj skedenj, kteri je bil vès lesen; na eni strani pa je bilo obilo senú nakopičenega. In glejte! v malo dneh, ko bi jim podkuril, popusté škodljivi požerúhi sosedov skedenj. Po tej prikazni začnem misliti, da jih gotovo ni nič druzega iz skednja pregnalo kakor zeló dišeče senó, in od takrat sem sklenil v skedenj le senú naložiti, žito sem pa v druga poslopja spravil. Grdeži se

pa ječmena in ovsa niso nikdar dotaknili. Tako sem ravnal tri leta zaporedoma, in sovražnika sem popolnoma pregnal. — Vsem gospodarjem svetujem to sredstvo, ki je tako lahko in dober kup in se more tudi v žitnih kaštah rabiti, kjer se radi ti žitni molji mesca rožnika (junija) in malega srpana (julija) vgnjezdijo. Kdor sèm ter tjè po kupih žita položí kaka povesma sená, odpravi si te požeruhe. A. L. u. F. Ztg.

* Dobra nova maža za vnanje hišno zidovje, stopnice itd. — Kdor si hoče vnanji zid svoje hiše itd. s prav stanovitno in svitlo mažo prevleči, naj si v vodi raztopí lima, pa potem pridene nekoliko cinkove beline (Zinkweiss), ki se kupi v štacuni; s to mešanico se najprej zid ali pa tudi leséna stena dobro pomaže. Ko se ta maža posuší (kar se kmali zgodí), se z drugo mešanico pomaže, ki se iz limove vode in klorovega cinka (Clorzink) napravi. Stanovitnost te nove maže izvira od tod, da klorov cink in cinkova belina se po kemiški zvezi sprimeta tako, da je povleka trda kakor steklo (glaž) in se po vrhu svetita kakor zrcalo (špegel). Tej maži se more, kakor nekdo piše, tudi različna barva dati, če se z limovo vodo vriba zelena, rumenkasta ali kakošna druga; to mazilo je bolje, kakor vsaka oljnata barva, ker se neizrečeno naglo posuší, je zeló stanovitno, skor za polovico bolji kup kakor oljnato, in dokler se ne posuší, nobenega smradú ne prizadene. Ker smo to novo mažo celó nekterim tehnikarjem skusiti dali in ker se je pri vseh skušnjah popolnoma potrdila, ne moremo si kaj, da bi je ne priporočili vsem gospodarjem. „Neu. Erfind.“

* Koliko sladki janež (Fenchel, anethum foeniculum) k mleku pripomore. Če krava brez posebnega vzroka bolj ali manj ob mleko pride, daj ji poparjenega sladkega janeža semena ali pa perja. Če ji poparjenega semena dajéš, zmešaj ga z mlekom; če ji pa popariš perje, prideni še otrobov ali pa moke. Kozarji so, kakor se govorí, to sredstvo iznajdli, in v nekterih krajih vsako spomlad po nekoliko dni sladkega janeža dajejo žreti tistim kozam, ktere so bile jalovke ostale. Tudi se daje tu in tam tudi domačim zajčkom janeževega perja, od kterega dobí mesó prijetno slast.

* Da konji uzd ne glojejo, naj se jermeni s konjsko scavnico in konjskim gnojem podrgnejo. Dokler smrdé po scavnici ali po gnoji, se konj ne dotakne uzde. Če je treba, naj se storí še enkrat. Zagotovlja se, da se konji tako do dobrega odvadijo te razvade.

Obrtnijstvo na Slovenskem.

Orožje iz Borovelj.

Majhen kraj je na slovenskem Koroškem, pa dobro znan po svoji obrtnii, ktera se ponosno more meriti z mnozim drugim, pa ga še prekosí. Borovlje (Fellach) so ta sloveči kraj, kjer se izdeluje različno orožje za lov, vojsko itd.

Al dan danes je treba, da se napnó vse sile, da tudi veliki svet zvé, kaj ima ta ali oni kraj dobrega na prodaj. Gosp. Franc Florjančiču gré čast in hvala, da je izprožil in izpeljal misel, po kteri so Borovljani zbirko vsega orožja, ki se ondi izdeluje, napravili, in da s to zbirko potuje po vseh večih mestih avstrijskih, pa gré potem tudi v velika vnanja tržna mesta Hamburg in Bremo, in svetu na ogled stavi borovške izdelke; vrli Florjančič sam potuje iz kraja v kraj in kaže in priljudno razlaga ljudém brez plačila dela „slovenskega uma in dlana“ — dela, ktera niso le izvrstno dobra, temuč tudi lična in dober kup. Tako bode izvedel svet, ki dozdaj tega še vedel ni, kje se dobiva najbolje orožje, in gotovo bo nasledek te izložbe na korist obrtnii borovški, ktera je vredna, da spodrine drugo blagó te vrste in da pride sčasoma na trge vsega svetá.

Da ne prenapenjamo hvale, potrdil bo vsak izvedenec, ki je ogledoval v izložbi Florjančičevi v Ljubljani mojsterska dela iz orožne fabrike Justove, Pošingerjeve, Šašelnove, Pobehajmove, Grabnarjeve, Makove in Mišičeve in še druzih. Tù je toliko izvrstnega, novega in ličnega viditi, da človeku, ki je zveden v puškah in druzem orožji, srce poskakuje veselja, kadar vidi, kako je marsiktera stvar, iz trdega železa in jekla narejena, na videz taka, kakor da bi jo bil malar pihnil na mehki papir.

Zato radostni izkliknemo vrlemu g. Florjančiču: Bog daj srečo po vseh potih!

Slovniške stvari.

Zastran „r-a“. *)

V 16. listu „Danice“ ohlaja si nekdo srce z opominom takim: „Ker je Matica „**r**“ dozdaj za samoglasnika rabila, večemu delu slovenskih časnikov pa (isti **r**) po stari veri za soglasnika veljá; prosimo, da bi kdo temeljito ovrgel g. Marnove tehtne dokaze v II. letniku „Jezičnika“, da „**r**“ ni samoglasnik. Dokler tega nihče ne storí in se vendar „**r**“ za samoglasnika contra consensum populorum (kterih?) rabi, moremo reči, da se dela le po principu: Stat pro ratione voluntas.“

Prepuščaje boljšim slovničarjem pretresanje „stare vere“ o „**r**-u“, s tem samim pristavkom, da se izmed razsodeb v g. Marn-ovem „Jezičniku“ nabranih zastran te rečí, Žepičeva razložba, kolikor pametim, meni zdí najbolja — hočem vendar tudi jez spregovoriti nekaj v zagovor te pisave in v tolažbo populorum. Najpred pa moram priznati, da bi jez najraje vidil Slovence v vsem in tako tudi v tem edine. Jez bi torej bil zavolj te edinosti — dokler se kaki oziri, na pr. na jugoslovenstvo, silneje ne oglasé — rad ostal pri pisavi Miklošičevih beríl ali čitank, ne pa pri načinu pisanja, kterega se drží g. Marn in „Danica“, ker se z istim zbog nerazločnosti ne more izhajati, in da se ta stranka slovenskih pisateljev še v tako mali pa očitno potrebni reči ni udala našemu svetu (pisati namreč **e** v besedi vernik drugači kakor v besedi derhal — glej pesmico v 16. listu „Danice“ str. 124), to pač kaže dovolj, da tudi v nasprotnem taboru stojí „voluntas pro ratione.“

Toda „Novice“ so se pomaknile za ta korak naprej ter je že dávno priporočani pravopis sedaj sprejet v slovensko slovstvo, in če prav tisti, ki so se ga poprijeli, res tako delajo „voluntate“, in ne prisiljeni, vendar utegnejo za tako „absolutistično“ počenjanje imeti še tudi kak razlog „contra consensum populorum“. Da vidimo!

Po mojem sprevidu tukaj glavna reč ni vprašanje, je li „**r**“ samoglasnik ali ni, marveč je li ta pisava zadostna, prileżna namenu vsega našega pisanja, kteri ni v tem, da bi ustrezalo kakim starim ali novim naukom, niti da bi dopadalo očém druzega vajenim, zlasti pa nemškim, ampak da čitajočemu na jezik daje

---

*) Popolnoma prepričani, da bode zmagal **r** samoglasnik vkljub vsemu začasnemu nasprotovanju sam po sebi, kakor zmaga sčasoma vsaka naravna stvar, nismo mislili več na to jezikoslovno pravdo. Ker pa nam je ta dopis le kot odgovor na vprašanje v „Danici“ došel od preveljavnega jezikoslovca, naj gre po svetu in še enkrat upravičuje **r**evčeka samca! Vred.

glas slovenskega govora, kakoršen je. Ta namen pa — to je že g. Navratil v „Novicah“ dobro razkladal — izpolnuje naše pisanje popolnoma, in bodi že ali ne bodi samoglasnik, to se ne dá tajiti, da se ti v skupku črk, ki jih imajo na pr. besede: brste, krt, mrhast, vrt itd., zdajci kakor poskušaš izgovor, oglasí „r“ sam toliko, kolikor je po slovenskem izrekanju teh besed potrebno, in da — kar je še več — celó mogoče ni, teh po naše pisanih besed napčno izgovoriti; v tem, ko bi te po starem pisane besede: berste, kert, merhast, vert, Nemec in z Nemcem marsikteri Slovenec pred ko ne bral tako kakor nemške: berſte, kehrt, mehr Haſt, Werth.

Že gori je bilo rečeno, da se z nasprotno pisavo zlasti v slovarjih, kjer človeku besedni stik nič ne pomaga, izhajati ne dá. Vzemimo primer. V neki kranjski okolici pravijo o jokavem otročetu: „Cmerda! zmeram se cmerda.“ Zdaj naj mi to prebere prav, kdor teh besed še ni slišal, ako more! Kako lahko pa je to po naši ali po pisavi Miklošičevih beríl, namreč: „Cmerda, zmeram se cmrda“, oziroma: „cmérda, — cmerdá.“ Tako je z vsemi, kteremu čitatelju neznanimi besedami; na priliko: žverga, perga, kerga, herga, šverta, dersa, bersa itd.

Ne dajmo se torej motiti z naukom: „v vsaki besedi se mora videti samoglasnik“, — mi, ki z drugimi Slovani vred imamo že nekaj dobro služečih besedic res brez samoglasnika, namreč: **s**, **z**, **k**, **v**; marveč drznimo pisati tako, da se bode prav bralo. In to veljá!

Naš način pisanja je torej dober, je boljši in razločnejši od nasprotnega. Pa je tudi krajši po prostoru in hitrejši po času, kar ni mala stvarca zlasti v slovenskem jeziku, ker ima „r“ v neštevilno mnogih besedah takošen zamolkel glas.

Še eno. Ta pisava je od nekdaj vdomačena pri Čehih in Slovakih, ravno tako sedaj pri vseh Srbih in se prikupuje dan na dan bolj tudi Hrvatom tako, da zastran njene popolne zmage v mestu prihodnje jugoslovenske akademije ne more biti dvombe ali sumnje, — in to nam je tudi pretehten razlog. Bolgarje pa še niso dognali pravopisa, vendar ne bodo nikdar segli po **e**.

Nasproti pa ne veljá sklicovati se na Poljake, Rusine in Ruse, ker Poljaci izgovarjajo in dosledno pišejo v tacih primerih polnoglasni **ie**, na pr. cierń = trn, wiérzba = vrba, Rusini pa in Rusi imajo in pisati morejo glasni polni **e**, na pr.: bérdo, vérba, vérh, ali pa spreminjajo staroslovenski za **r**-om pokladani **ъ** v glasni **e** ali **o**, na pr. krést = krst, drova = drva, krot = krt.

Da tudi ta ugovor, da se **r** ne glasí po vseh kotih Slovenije kot samoglasnik, da na pr. Štajarec pravi pêrst itd., ne more veljati, je očitno kot beli dan, kajti kam neki zaidemo, ako pišemo zdajci po loško, zdajci po tržiško, zdajci po ribniško itd.!

Pretežna večina Slovanov, kterim je dotični „**r**-ov“ glas znan, govorí tedaj za nas in veljavni učenjaki nam priporočajo tako pisanje, ne more toraj biti ni neumno ni škodljivo ni samovoljno. —

Zdaj pa še nekaj iz slovenskega besedoslovja. Ni kaj davno, kar se je po slovenskih časnikih sem ter tje jela prikazovati beseda: okolinost za nemški „Umſtand.“ Meni se zdí v ti obliki nemogoča. Izpeljati bi se dala s pripono ost in **i** na sredi samo iz besede: okolina, ktero staroslovenščina in srbščina res poznate s pomenom: Regio circumjacens, toda ondaj bi po staroslov. glasila: **околиньность**, slov. pa okolinenost ali vsaj okolinnost (morebiti tudi: okolinstvo), ne pa okolinost. Toda čemu odtod izpeljevati, ko imamo staroslovenščini in srbščini znani prilog: okolen, iz kterega se sama od sebe podaja med Čehi in Hrvato-Srbi sploh vdomačena beseda: okolnost. Menim tedaj, da ondi, kjer bi kaki znanstveni oziri tako nanesli ter ne bi se moglo izhajati z našo besedo reč po izgledu klasične latinščine (ki ima v tem pomenu res), bode najbolje poprijeti se besede sosednim Slovanom navadne: okolnost, ktera je priličnejša od dosedanje novinke: okoliščina ali okolščina, od poljske, okoliczność in od napčne ruske: obstojateljstvo, ki kaže celo na nekega obstojatelja. —

Ker smo ravno v slovenskem besedoslovju, naj vzamem v misel tudi, kar g. **III**. v 22. l. „Novic“ svetuje. Pravniki, kakor je znano, delajo razloček med nasveti „de lega lata“ in pa „de lege ferenda.“ Enakošen razloček biva tudi pri jeziku. Do zdaj smo se trudili na dani podlogi „de lingua facta“ ali „data“, da bi jo očistili pég, kakor poje Koseski; gosp. **III** pa sega dalje, če se ne motim, in hoče „de lingua facienda“ seu „fingenda“, da bi mi, popustili podlogo narodnega govora, odmaknili se še več od Hrvatov in Srbov, in še ne vedoči nikar do dobrega staroslovenskim jerom*) prave veljave in namembe, jezik raztegovali po kopitu staroslovenščine, ki je, ako ne z večo, vsaj z enako pravico tudi starobolgarščina. Tega jez ne bi priporočal. Lomski.

Svoji domovini. **)

Kje ste časi vi prezali,
Kje ste dnevi blagi mi?
Ste le že slovo mi dali
Ali v večnost ste odšli?

Kje si časa blaga mati,
Ki budila si radost?
Hočeš res mi slovo dati,
Kot ga dala je mladost?

Kje je steza mi domača,
Domovine moje raj,
Tjekaj se oko obrača,
Vošči dneve si nazaj.

Več oko ne vidi zemlje,
Pač zastonj ozira se,
Vid mi tje narava jemlje,
Loči od drage steze me.

Sanja na te me obuda,
Rana srce tare mi,
Oj! ločitev je prehuda,
Blagi dnevi, kje ste vi?

Ivanka K.

Ozir po svetu.

Nova pisma iz Srbije o Srbii.

Predrage mi „Novice“! Tudi na Srbskem smo letos imeli na debelo snegá, kterega sem tudi jaz v svojih vnanjih službenih opravilih gazil od 31. januarja do 20. marca. Obhodil sem v tem za potovanje najmanj vgodnem času, vranca svojega jašeč, celo veliko kragujevaško okrožje od občine do občine. Ta pot je bila sila težavna. Debeli sneg je za čas mojega dolzega potovanja se spremenil v strašne vode, v strašne z ledom pokrite mlake, po kterih je konj svoje noge krvavil in mene z blatom škropil. Studenci in neizbrojni potoki so se spreminjali v velike reke, lepe ravnine v strašna jezera, ktera sem mnogokrat moral s smrtno nevarnostjo pregaziti in preplavati, ker je mostove čez velike reke, kakor Grušo, Lepenico, Jasenico itd. lanska in letošnja sila povodenj podrla in odnesla. K tem strašnim elementarnim stiskam se pridružijo kmali še druge kristjanske težave: pričel se je namreč véliki post. Pa kako se pravoslavni kristjani postijo! Vse jedó surovo, ali na žrjavici pečeno, ali na vodi kuhano čisto brez zabele. Da, prvi in véliki teden posta še olja ne vpo-

*) Gospod **III**. znamenju **ь** pripisuje neko mečivno moč, ne pa tudi samoglasne veljave, brez ktere menda vendar niso bili. Če gosp. **III** predlaga: človečski, in dosledno: človečstvo, hotel bo kdo drugi človečeski, človečestvo; gotovo z neslabšim razlogom. Quousque? Pis.

**) Iskrena Slovenka biva zdaj v Gorici. Vred.

trebljavajo; se vé, da rib, mleka, sira, masla, jajc itd. tudi ne. Najbolja jela postna so: pečen krompir, nezabeljen fižon in surovo zelje; tudi meni lačnemu je to in uno moralo všeč biti; v poboljšek in podkrep mi je bila čaša dobrega vina.

Potovali smo vojnike za stoječo in narodno vojsko nabiraje in onemogle starce iz narodne vojske izpisovaje. Bilo nas je šest: dva kapitana, jaz, pisar in dva pandurja. Po naredbi vojnega ministerstva smo šli na južno mejo kragujevaškega okrožja na srbsko Moravo v občino Čukujevac, ki je drobno uro od Karanovca. Sneg, ki je bil konjem do trebuha, je celo pot tako gosto padal, da se nikoli nikamor videlo ni; a vendar sem videl rečí, ki se menda nikjer na svetu ne vidijo: srečaval sem cele trume hišne živali (ovác, goved, kónj, svinj itd.), ki je v debeli sneg zametena strašno svojo osodo premišljala, se lakote in zime tresla! Uboga žival se mi je v srce smilila in zdelo se mi je, da se glave skup tičaje žalostno joče in druga drugi na ušesa šepetá neusmiljenost in neblagodarnost človeško toži.

In res je letos po Srbii mnogo živál zime (mraza) in lakote poginilo; tudi volkovi so je dosti poklali. Slobodno rečem, da volkovi nikjer na svetu tako dobro ne živijo kakor v Srbii; tukaj imajo podnevi in ponoči govejega, ovčjega, svinjskega in konjskega mesa na izbiro. Tudi mladih telet, jagnet itd. dobijo, kolikor jim je drago. Bral sem v ljubih „Novicah“, da na več krajih po Slovenskem je letos ljudem živinske klaje primanjkovalo. Vem, kako Slovenec kuka in javka, kadar nima ubogi živinici kaj v jasli položiti. Tukaj nima nihče te skrbí, nihče štale, nihče jasel! Ako bi Srbin videl slamo, deteljo itd. živini rezati, to in uno pariti in soliti, ji piti in jesti v toplo štalo nositi, gnoj iz pod nje kidati, ji nastiljati, jo lepo česati, gotovo bi se smejal in bi rekel: „evo, ali ti je Švaba neumen! Mislé, da mu je krava majka, ji zida in gradi lepe kuče, ji kuha in soli, jo pere, čisti in češe, ji popravlja posteljo, ji nastilja in streže kakor dobri majki!“ Bog me! srce me je zabolelo, ko sem zagledal kravo, ki je lizala svoje mlado, hude zime drhtajoče tele v snegu. Da nihče dvorišča za gnoj nima in nihče živinskega in druzega gnoja za poljedelstvo ne napravlja, lahko brez mene uganeš, dragi čitatelj!

V dveh dnevih prišli smo po strašnem snegu raznotero žival srečajoči v moravsko dolino, ki je res prekrasna! Na levi obali lepe reke Morave so visoke karanovaške planine; pod njimi je mesto Karanovac, kjer je Črni Juri Turke pretepal. To mesto ima vrlo lepo lego med dvema velikima rekama: Ibero in Moravo, ki se tukaj stekate. Ljudje so po moravski dolini sila veliki, srčni, pri tem pa prijazni in gostoljubni kakor vsi Srbi. Obiskal sem tudi občinsko šolo in čudil se bistroumnim otrokom, ki so na vsa vprašanja rezno in točno odgovarjali. V šolo stopivšega me iz klopi vstavši lepo pozdravijo: „Pozdravljamo vas; pomozi vam Bog!“ Ravno tak pozdrav iz šole stopivši dobim. Sedaj morajo vsi otroci, fantiči in dekliči, šolo obiskavati. Še vé, da to bi se po sila velicih srbskih vaséh nikakor zgoditi ne moglo; kako neki bi majhen otrok pozimi potovati mogel po dve, tri in še več ur? Zato je pri vsaki šoli občinska hiša, kjer otroci topla prebivališča imajo, stariši jim pa od doma za jelo potrebnih rečí pošiljajo. Se vé, da srbskemu otroku ni treba kuhe, kakor v obče Srbinu ne. Vsaki teden enkrat ali pa še ne mu oča ali majka v bisagi pricíca kruha, sirovih zelnatih glav, krompirja, čebule, česna in koruze. Krompir in koruze si speče otrok sam pri ognji v veži, druge rečí pa s kruhom surove povžije. Se vé, da otroci v občinskih hišah po tleh na golih dilah ležijo brez odeje in da nimajo ne mize, ne stola, klopí in postelje ne; pa tudi čemu otroku teh rečí, ki še očetu znane niso! Srbski narod živí jako trezno. Mehkužnosti nobene ne pozná. Že od mladosti se privadi vseh telesnih težav in nezgod. In kak lep hrust in velikan je Srb! In kako strašán vojnik! Da, vojnik in junak je, da mu ga ni para na svetu!

Iz lepe moravske doline smo šli čez hribe in doline, čez polja in hoste po debelem snegu, po ledu in po strašnih mlakah v pet ur daljni Leskovac. Tukaj sem se zavzel nad modrim kmetom (županom, kajti narod srbski župana imenuje kmeta). Strašan, visok, širok in plečnast hrust je bil! Brke je imel kot leverične repe, ki jih je neprestano in ponosito vihal na vse strani. Jezik mu je bil razgovoren; govoril je rzno in krepko kakor kak anglešk lord v parlamentu. Brez potrebe nikakor ni ust odprl; vsaka beseda bila je odsečena in je imela svoj vzrok, zakaj da je zadonela. Govoril je premišljeno in počasi; mislil bi človek, da mu velike brke usta skup tiščijo in mu hitro govoriti ne dajo. Še bolj sem se pa začudil, ko sem pri njem celo biblioteko srbskih, hrvaških, ruskih in francozkih knjig našel! Vprašam ga, kje je v šolo kodil? „Boga mi! neznam?“ — mi odgovorí — „kjer koli sem kakega pismenega človeka dobil, prosil sem ga, naj me blagovoljno poduči. Moja šola bila je povsod: po kočah, livadah in hostah pri ovcah in svinjah. Ko sem se srbski čitati in pisati naučil, dobil sem neko knjigo, ktere slova nikakor poznal nisem; bila je nemačka. (Srbinu je vse „nemačko“, kar ni srbsko, rusko ali staro-slavensko; staro-slovensko vsak Srbin zmatra za sveto pismo, ki je tudi razume.) Ko sem po praševanji in iskanji dotekel človeka, ki je dobro srbski in nemački umel, sem ga prosil poduka, in povedal mi je, da knjiga ni nemačka, ampak hrvaška. Hrvatski sem se brzo naučil, kajti hrvatski jezik je srbski, samo slova (azbuka) so nemačka. Čul sem, da je francozki jezik najlepši, zato kupim knjigo, s ktero se še sedaj mučim, nos in jezik na vse straní vijem, viham in lomim, pa vse zastonj! ne besede ne umem!“

Ostali smo pri nenavadnem tem človeku, pri kterem nismo samo dobro telesno, ampak tudi prilično duševno hrano in mnogo šal vživali tri dni, ki so nam v sladkem šaljenji pri kaplji sladkega vinca kakor tri minute pretekli. Se vé, da ponoči smo po srbski na tleh spali, kar sem se, hvala Bogu, tudi jaz že prav dobro naučil, in to mi je treba, kajti živím med vojniškim narodom srbskim in vojnik mora živeti po vojniško.

(Dalje prihodnjič.)

Zabavno berílo.

Čudna večerna godba.

Ogrska pripovedka.

Potovaje svoje mlade dni po prekrasni ogrski deželi, prišel sem neki večer blizo tržiča Mora, nekoliko milj od stolnega Beligrada pri velikem bakonskem gozdu.

Vrhovi visokega drevja žareli so ravno o rumenem svitu večernega solnca. Dolge sence stoletnih dobov spenjale so se po zelenih tratah, in trume krilatih pevčic žvrgolele so solncu na slovó poslednjo pesmico. Ko stopim na ravnino, v kteri lični tržič stojí, spuščala se je zemlja že v naročje hladnemu mraku, plemeneča še od poslednjega solnčnega poljuba. Na levi dvigala se mi je gora Čoka, pokrita na pol s plodnimi vinogradi; nad njo zibale so se lahne rudeče meglice, ki pa so sčasoma obledele.

Obrnivši se na levo stran s pota, koračim pod goro naprej. Po daljni stezi tiral je ovčar svojo čedo

domú, in nektere ženjice v lepi narodni obleki vračale so se, vesele šale vganjaje, s polja.

Kjer za globeljo pri vasi Čoki v dolino zrejo razvaline čokavškega grada, spominjaje na minule lepše čase, stojijo nektere borne hišice, skrite za jelkami in lipami.

Na eni hiši bila je vtaknjena rajica, na kraji kinčana z rdečimi trakovi in vejicami, — znamenje, da je bila tukaj krčma. Pred rumeno pobarvano hišo sukalo se je čvrsto dekle; spoznal sem po njeni obleki in namotanih kitah, da je kletarica. Hiša stala je na tako prijaznem mestu, in tako krasen bil odtod razgled po dolini in gorah, da sem sklenil tukaj prenočiti.

Jutka, bistra kletarica s črnimi očmí in ono rdečico v licu, po kteri se razlikujejo hčere ogerske zemlje od druzih, skakljala mi je s prijaznim pozdravom nasproti in nesla mojo popotno torbo, palico in plašč v sobo. Vsedel sem se na klop pred hišo, da pijem čašo dobrega domačega vina.

Krog in krog vladala je tihota, in čedalje bolj zagrinjal je hladni mrak cveteče planjave. Na hribčeku pred goro Čoko stali ste dve posamezni hišici, okoli nju pa dvigali so nekteri jagnedi visoke vrhove. Oknica bila so zaprta in na sedežih iz trate rastel je véliki muhič, — sklepal sem tedaj, da ste brez stanovnikov. Pet sto korakov dolg drevored držal je od hiše do hiše, pa steza v njem bila je zaraščena, — znamenje, da že dolgo nihče ni tamo hodil. Bil je ležáj teh hišic, ki ste žalostno druga v drugo zrli, vrlo prijazen, in vendar nekako čuden; viditi je bilo, da spadate druga k drugi, in vendar ste morali ločeni stati. Globoko v te misli vtopljenemu zapojó zvonovi sosednih sel „Zdravamarija.“ Od vseh straní in zlasti iz trga Mora donelo je zvonjenje jako čisto in glasno; zdajci stopi natakar iz male krčmice in potegne nekterekrat zvonec, ki je visel po narodni šegi na ranti kraj hiše. Vzel je potem okrogel klobuk s širokim okrajem iznad glave, in sklenivši roke poklekne pred križ, stoječ pri zvoncu. Kmali potem prišle so iz sosednih hiš kmečke deklice, in pokleknile molčé krog natakarja pred križ.

Zvonovi so odzvonili; le rahli odmev zibal še se je po zraku, kakor roj brenčečih bčelic, deklice pa so ostale klečé, in zrle so nepremakljivo v oni posamni hišici; zdelo se mi je, da kaj pričakujejo. Ko pa je vse okrog omolknilo, zaslišal se je iz ene hiše na hribčeku rahli in premili glas, kakoršnega nisem nikjer slišal ne potle ne prej; donel je čedalje glasnejše in čistejše; bilo je v njem nekaj tako otožnega, da je presunil vsako srce. — Al zdajci zapoje tudi v drugi hiši enako mil in turoben glas, ko bi izviral iz ranjenih prs nebeškega krilateca, in podoba je bila, da onemu odgovor daje. Primerjati se jima dá popevanje laških gondolirjev, kadar se vozijo v jasni noči po tihem valovji. Čedalje mehkejše in silnejše bilo je donenje v eni hiši, pa odgovarjajoči glasovi v drugi postajali so zmirom voljniši in sladkejši. Njih milina se izreči in popisati ne dá! Zdelo se mi je, kakor da bi se glasovi zdaj lovili in objemali, zdaj nagloma raztrgali in bežali; al kmali se zopet željno iskali in lovili, — dokler je nenadno burni akord zazvonil, in prečudno godbo mahoma pretrgal.

Vse deklice so klečé glave pobesile, in ko so glasovi omolknili, prekrižala se je vsaka trikrat in je boječe vstala.

V tem pa je na nebu priplaval iz-za gore obraz blede lune, in čarobna svitloba polila je tiho dolino prek in prek.

Nezapopadljiva igra mi je v nedru nekake silne čutke obudila, in kakor nikoli popred, tolklo mi je ob prsi srce, in tresli se mi vsi udje; vmes pa me je spreletaval strah in mraz. Še le čez delj časa vprašal sem radovedno krepko Jutko po pomenu te mi popolnama nerazumljive godbe. Črnooka kletarica mignila je mladi deklici, rekoč, da mi bo ona rada zaželjeno pojasnilo dala, ker je hči morskega notarja, in je bila prva prijatlica pokojne Ilane. Sramožljivo, vendar prijazno stopila je deklica k meni in se na klop vsede blizo mene. Više in više jadrala je ladjica polne lune, in njena sreberna bliščoba odevala je z belimi zavoji visoko goro. Kakor dve čarobni prikazni, stali ste oni hišici obliti z belim svitom. Palanka, notarjeva hči, pa mi je pripovedovala to-le:

„Prešli ste dve leti, kar ste stanovali v onih hišicah dve rodbini, ki ste živeli v tako ljubeznjivi slogi, kakor da bi bile le ena rodbina. Dugovič, premožen najemnik in udóvec, stanoval je s svojim sinom Andorom v eni, in žlahtnik Barankaj s svojo ženo in hčerjo Iláno v drugi hiši.

Ilána bila je lepa in mila kakor zarija, kadar priplava nad čokavsko gorovje; bila je šibka kakor jelka v bakonskem gozdu. Njene očí žarele so kakor grozdne jagode v vinogradih vilanskih; njeni ustni bili so polni in rudeči kakor vešprimske češnje, in kedar je govorila, glasilo se je tako čisto in pobožno kot zvončeki v kapeli Mariini pri budajških toplicah. Črni lasje, v brstni obilnosti kakor banaške setve, viseli so jej v dveh kitah, prepletenih z belimi in rudečimi trakovi, čez rame do kolén, in črni telovnik z rudečim prsnikom in robom, prilegal se je njenemu brhkemu telesu, kakor bi jej bil prilit. — Pri vsem tem bila je Ilana krotka kakor ovčica, njeni pogled mil, in vse njeno vedenje je bilo izraz pohlevnosti, marljivosti in nedolžnega srca.

Pa tudi Andor veljal je za najlepšega fanta v vsi županii. Visoka in trdna je bila njegova postava, iz plamenečih očí sijala mu je prijaznost in pogumnost; vsaki veselil se je njegove družbe.

Dugovič in Barankaj odločila sta že zgodaj svoja otroka v zakon. Ljubila sta se prisrčno že od otroških let, in igrala sta se kakor brat in sestra zmer skupaj. Kadar sta šla ravno v nedeljo v morsko cerkev, rekli so vsi ljudje: glejte prelepi par iz Čoke; če je bil v kteri bližnji vasi sejm, šla sta Andor in Ilana skupaj tjè, in ob praznikih zvečer plesala je pod čokaskimi lipami vselej Ilana le s svojim Andorom.

Mnogokrat sedeli še ste o mraku rodbini pred to ali ono hišo, Ilana zapela je kako narodno pesem, in privdarjala strune male tambure, Andor pa pridružil je pesmi in igri čisto glasove svojega čakana. *) — Tako sta odrastla ljubimca; Ilana dosegla je osemnajsto, Andor tri in dvajseto leto. Barankaj vidivši, da je prihajal fant vsak večer pred Ilánino spavnico, da bi jo privabil z igro in pogovorom k oknu, privolil je v prošnje Andorove, in ljubimca sta se slovesno zaročila. Svatba pa bi se imela obhajati po prihodnji véliki noči.

Bil je temni večer listopada meseca; v plohah lil je dež z neba, in vrhovi gorovja so bili zaviti v črne oblake; nevihta je razsajala po dolini in globelji; grom je bučal in blisk se je užigal, da so zemeljski stebrovi trepetali. Obe rodbini ste sedeli združeni v Barankajevi hiši, Ilána stiskala se je k Andoru, očeta pa sta majala strahljivo z glavo zarad nevihte, v tako pozni letni dôbi celó nenavadne. Po stari šegi bilo je na mizo položeno sveto pismo, odprto na onem mestu, kjer se bere občni potop; pobožna žena Barankajeva pa je klečala pred podobo svete Bogorodnice.

Kar nenadno zaslišijo glasno trkanje na hišna vrata. Barankaj gré odpirat, in kmali stopi ž njim v sobo tuj

*) Čakan je muzikalno orodje, podobno flavti.

popotnik, kterega je bila nevihta vjela pod prostim nebom; želel je tukaj prenočiti.

Sprejeli so ga z znano prijaznostjo in gostoljubnostjo, ktera se nahaja po vsi ogrski zemlji, kakor v palači, tako v bajti. Ilána mu odvzame mokri plašč, Andor pa strese dež s klobuka, ter ga na stran položí.

Tujec bil je po starosti med štiridesetim in petdesetim letom, velik in suh, rujavega obraza s črnimi obrvi; pod njimi pa so se mu nemirne bliščale velike očí z neko čudno svitlobo. Desnico držal je na prsih stisnjeno, ko bi bila priklenjena, z levico pa se časi naglo za čelo popadel. Ilána je potlej pravila, da jo je vsakrat groza spreletela, ko je tujec oster pogled v njo uprl.

Na vabilo Barankajevo vsede se popotnik za mizo, pa glavo pobesi in na prijazne besede domačih le malo in kratko odgovarja. Nevihta se je sčasoma prevlekla in nad daljnim gorovjem zgubljal se je grom, kakor poslednja jeza srditega človeka. Drevje je spet rahlo šumljalo, ko bi Vsemogočniku hvalo dajalo, da ga burja ni poškodovala; s strehe kapljal še je dež.

Zdaj je bil tudi Ilaninega strahú konec; veselo se je sukala okrog mize, in napolnivši tujcu čašo z žlahnim vinom, napila mu je sama „na zdravje.“

Kmali potem vzela je tamburo v roke, in prične narodni napev. V vseh ogrskih narodnih pesmah in igrah veje neznana miloba, globoko toženje in žalovanje. Tudi pri najveselejšem rajanji zazvoní časi bridek in srce trgajoč glas. Tudi cigan, na ogrski zemlji najboljši godec, ki se klati s svojimi gosli po vsi deželi, igrá rad milotožeče, nezapopadljivo žalostne arije; to so glasovi skrivnih srčnih bolesti, koprneče turobnosti, neizrekljive bridkosti, ki se izliva tako počasno, čudno in čarobno! Tudi Ilanina igra na tamburo bila je podobna oni narodni godbi, in ko je zdaj Andor glasove čakanove milim tambureninim pridružil, slišalo se je, ko bi dva slavčeka drug drugemu v srce zlivala neizmerno bridkost in trpljenje.

Tujca je ta godba močno ganila. Čedalje bolj je stiskal svojo levico na srce, z desnico pa si je kril plameneče očí. Včasi segel je nagloma po čaši, ko bi hotel vino do dna izpiti, al neizpraznjeno postavil jo je hitro nazaj.

Na enkrat skoči po koncu, in rekši, da še ima do jutra dalječ priti, zgrabil je mahoma klobuk in plašč, ter se zahvalil gospodarju za prijazni sprejem; pred odhodom ponudi še Iláni v zahvalo za njeno prelepo igro zvezek nót. Le obotavljaje se vzeme Ilána dar iz roke neznanega gosta, in predno se je ozrla, šel je tujec čez travnik pred hišo, in kmali so videli njegov plašč na vrhu gore vihrati, in potem zginiti med temnim drevjem. (Kon. prih.)

Dopisi.

Iz Zagreba 10. junija. ⊙ — Sinoč ob poldevetih smo doživeli tukaj strašno nesrečo. Gradski kapitan gosp. Nikola Urica, ravno tisti, ki je pred dvema letoma ravno na sinočni večer z vojniki tukajšnje pravnike lovil, ko so hotli serenado napraviti dr. Starčeviču, dovolil je nekemu bankrotnemu jahaču po imenu Lambergerju, da je napravil Zagrebčanom na sredi Jelačičevega trga „Feuerwerk — hier noch nie gesehen!“ In res, take grozne nesreče še tukaj nihče videl ni. Napolnil je bil 7 čevljev dolgo plinovo (gazovo) cev s smodnikom in razno šaro, ter je hotel občinstvu, kterega se je bilo blizo 4000 zbralo, pokazati kaj posebnega. Ko je nažgal, se je cev razdrobila na sto komadov, in na vseh straneh so ljudje padali, nekteri pričema mrtvi, nekteri zlo ranjeni! Strah in trepet je spreletel vse pričujoče — tiho je bilo ko v grobu — le tù pa tam se je slišalo stokanje umirajočih, pozneje pa kletje gradskemu glavarstvu. Ležalo je čez 20 ljudí po vsem Jelačičevem trgu. 5 jih je ostalo pričema mrtvih, trije so pozneje umrli, dvema je noge odtrgalo itd. Za vse ranjene se še ne vé, ker so jih dosti v privatne hiše znosili. Po priliki je težko in nevarno ranjenih 12, druzih pa menda nad 30. Za božjo voljo! kakošna je ta policija, ki ne vé, da je vlito železo krhko! In pa kako je mogel človek dobiti privoljenje, z ognjem se producirati, ki tega posla ne razume — pa še vsred mesta! Silno so škropile železne šipe po vsem trgu in pa sosednih ulicah. Precej hiš nosi danes znamenje nesrečnega dogodka. Po Jelačičevem trgu pa so bile videti do danes v jutro mlake človeške krví. Ljudstva vse polno stojí vedno pred bolnišnico milosrdnikov, in vsa govorica se suče okoli sinočne grozovite nesreče. — Čuditi se pa moramo toliko bolj mestni policii, ki je dozdaj vedno bila na oprezu, da je preprečila vsaki nered, če tudi je še tako neznaten bil. Nedavno na pr. se je bilo vdrlo nekaj zemlje v lovački ulici in celo noč ni smel nihče mimo iti. Kako pa je zdaj bilo? Konji navadno niso pohlevni, če se jim preveč in prenaglo zasveti pred očmí, in če slišijo kakošen poseben šum. Tudi sinoči se je zgodila nesreča v Ilici, še predno je bil Lamberger gotov s svojimi eksperimenti. Povozili so več ljudí, pa ni bilo nikogar, da bi bil zabranil Lambergerju daljno nažiganje. Če ne drugače, bi bili vendar morali ulice zapreti in vozov ne puščati med ljudí pri takih okolnostih. Pri silni eksplozicii se je več kónj splašilo in en voz je prišel celó pred kavarno med vojaško godbo, ter ji je nekoliko inštrumentov zvil. Taka zmešnjava je bila, da ni mogoče popisati; vedno pazljivega mestnega kapitana pa ni bilo videti nikjer. — Danes že je dobil slovó, in to je prav, ker drugače bi se utegnilo zgoditi, da bi v kratkem na uličnih voglih brali: „Heute grosses Stiergefecht auf dem Jellačić-Platze — noch nie dagewesen!“ itd. — Jutri bomo zakopali ponesrečene; Bog se jim duš smili!

Iz Ruš pri Mariboru 8. junija. D. G. — 3. dne t. m. je umrl gosp. Janez Zrnec, bogoslovec 4. leta, iskren rodoljub. Blizo že svojemu častitljivemu poklicu ga nam je po dolgi pljučni bolezni nemila smrt vzela. Kako je bil rajnki spoštovan, pričal je slovesni pogreb njegov, kakoršnega še starodavne Ruše ne pomnijo. Naj vrlemu gospodu tudi „Novice“ postavijo mil spominek!

Iz bohinjske doline na binkoštni pondeljek. — Če prav nam je dolga zima nadlegovala in veliko skrb delala, je božja previdnost vendar vse nekako na bolje obrnila, da se smemo nadjati še dosti dobre letine. Žita nam niso tako pozebla, kakor se od druzih krajev čuje, ampak bolj redka so. Čbele so pa skoraj vse pomrle; kar jih je še ostalo, imajo zdaj ugodno vreme. Dežja imamo ravno toliko, da nam suša ne škoduje; nadjamo se boljšega pridelka memo lani, posebno kar se tiče korenstva itd. Da smo pa tudi v hudi stiski za denar, kakor drugod, mi ni treba razkladati; saj to vsak vé. Marsikter posestnik ima živine čez svojo moč, posebno pa kónj, za ktere je najmanj kupčije. Ali bi ne bilo koristneje kmetom voliče rediti in ž njimi svoje polje obdelovati? Kadar dorastejo, se lahko mesarjem prodajo. Kar se tiče druzih zaslužkov, jih ni pri nas, in tako si ne moremo pomagati na bolje. Pa še s tistimi par goldinarji, ki si jih človek prisluži, mora skrbeti, da davek odrajtovaje kvatrov ne zamudi in mu krave ali kar si bodi ne prodajo. Željno tedaj pričakujejo mnogi in mnogi, da jih milostljivi cesarjev ukaz zastran polajšanja davkovskega plačila kmali doteče. Če nam

Bog ne dá boljših časov dočakati, treba se bo res preseliti v daljno Ameriko. *)

Iz Postojne 10. junija. — Zahvalno slovensko pismo, s kterim so srenje postojnskega, loškega in senožeškega okraja za darove iz previsokih rok prejete izrekle svoja zahvalna čutila, in ktero je bilo v poslednjih „Novicah“ po vsem obsežku na znanje dano, je bilo 22. maja po prevzvišenem poglavarji kranjske dežele baronu Schloissniggu Njihovemu Veličanstvu na Dunaji spodobno izročeno. Premilostljivi cesar so blagovolili prijazno sprejeti to pismo, in veleli, naj se to na znanje dá dotičnim srenjam. O tisti priložnosti in še drugo pot, ko so bili gosp. deželni poglavar pred Njihovim Veličanstvom, so previsoki vladar natanko poizvedovali stan imenovanih notranjskih krajev, in predobrotljivo naznanili svojo očetovsko skrbljivost. — K tem darovom, ki so že poprej došli od cesarske hiše, se mora pristaviti, da so milostljiva cesarica Marija Ana o svojem potovanji skozi Postojno 31. maja okrajnemu predstojniku podelili 1000 gold., da se bodo po previdnosti razdelili med potrebne stanovavce postojnskega okraja. — Letošnja slovesnost v postojnski jami o binkoštnem pondeljku je toliko gostov privabila, da doslej še nikdar ne toliko; 2489 se je naštelo vnanjih obiskovavcov razun domačih; bili so pa tudi vsi jako zadovoljni s tem, kar so čudovitega in lepega gledali v podzemeljskih prostorih. — Za saboto 17. t. m. je napovedana zopet množica obiskovavcev iz ogrske straní; vmes pa skoraj vsaki dan prihajajo gostje iz vnanjih dežel, mnogokrat iz prav daljnih krajev. — Stan poljá in senožet od Postojne do Senožeč doslej ni bil toliko slab kakor drugod; ozimina je bila sicer na pol zgube trpela, pa jare setve in saditve so dobivale po malem pa po večkrat toliko mokrote, da so rastle zadosti zdatno. Nižje pod Št. Petrom proti Bistrici pa je dežja celó pomanjkovalo, in suša je setve devala pod zlo. Danes 11. t. m. popoldne je nebo čez in čez dalo obilno dežja, sicer med gromom in z nekterimi zrni drobne toče, pa vendar v zaželjeno korist.

Iz Ljubljane. Opazka („wir erinnern daran, dass Dr. Bleiweis in der zweiten Sitzung der ersten Session des krainischen Landtages das befürwortete, was Baron Eötvös als den Ruin Oesterreichs hier bezeichnet“) skrivnega vrednika „Laibacherčinega“ v njenem 131. listu na govor, ki ga je imel vrednik „Novic“ v 2. seji 1. deželnega zbora 1862. leta, je zopet pravo Issleibovo maslo. S tem je vse rečeno — in ker je svetu znano, kaj je vrednik „Novičini“ v tem zboru očitno pred svetom govoril ponavljaje pošteno željo 20.000 Slovencev, ko so pismo poklonili državnemu ministru, da bi Slovenci skupno imeli vlado administrativno (političino in sodniško), kakor so jo že imeli (in sodniško deloma še imajo) pa Avstrija vendar ni razpadla, ni vredno, da bi kaj več odgovorili pregrdemu natolcevanju, ki je najnovejša žolčnica zarad tega, da so „Novice“ preseljniku v Celovec voščile „srečno pot“. „Triesterca“, zvesta družica „Laibacherčina“, je sicer kmali potem blizo enako klepetala; al ker nobena živa duša ne vé nič o tistih Iss. zaslugah, je gotovo prihodnji vrednik „Klagenfurterce“ sam skladatelj one hijmne; zato tudi ni vredno, da bi „Novice“ odgovarjale, in le samo to mimogredé povejo, da s „Triest.“ dopisom strašno kontrastira to, kar sta danes prinesla dva nemška časnika celovška, namreč 21. list „Alpenblätter“ in pa 60. list „Draupost.“ Če bo treba, bojo povedale tudi „Novice“ one „dobrodošlice“ svojim bravcem; za danes naj to zadostuje „Laibacherci“ in „Triesterci.“ Zdaj pa se vrnemo k Eötvösovi brošurici: „Vprašanje o ogrskih narodnostih“, o kteri „Laibacherca“ menda misli, da hranuje pravo panacéjo za krepko Avstrijo. Mi nismo tako hudobni, da bi komú, ki je drugih misli, spodtikali brž državi nevarne tendencije, zato tudi menimo, da barona Eötvös-a vodijo po njegovih idejah Avstrii v vsem lojalna pravila. Al on Magjar, in iz tega stališča ni za to, da bi na Ogrskem raznotere narodnosti vladale tako kakor magjarska. Ako pa tega ni, bojo li vsi narodi na Ogrskem zadovoljni, srečni? In ako niso, je li to dobro za Ogrsko, pa tudi za Avstrijo? Pa dajmo, da namesti nas govorí „Domob.“ o Eötvösovi brošuri, da nas ne sodi kdo enostranske. Jasno je iz nje — pravi „Dom.“ — da magjarizem na Ogrskem je „noli me tangere“ (pusti me pri miru!) Magjari imajo veliki strah pred vredbo Ogrskega po narodnostih. Ako se to zgodí na Ogrskem — pravi Eötvös — se mora isto zgoditi po vseh deželah avstrijskih. To pa je pogubno za Avstrijo, zato: ne drezajte v Magjara! Ako se prizná načelo narodnosti po plemenih, bojo vsi narodi avstrijski razvili svoje centrifugalne težnje: Slovani — pravi — na Rusko in Srbsko, Nemci v Frankobrod, Talijani v Turin, Rumuni v Bukurešt, — sami Magjari ostanejo (ker nimajo sorodnega naroda zunaj Avstrije) — tedaj: Avstrija drží se Magjarov; oni so edini, na ktere se moreš nasloniti! — To je bistvo Eötvöševe brošure; govor prav „pro domu sua.“ Vsak lahko vidi, kakošna, ako bi taka pravila obveljala, bi bila po takem ravnopravnost na Ogrskem. Al nadjamo se za trdno, da ne bodo obveljala, čeravno jih je Issleib „Laibacherčinim“ bravcem za Avstrijo zdržavna ilustriral in se Prusa tako zatajil, da Eötvösu celó za zlo ne jemlje, čeravno v svoji brošurici tudi opominja na glasovito nemško pesmico — „grösser muss es sein!“

— Milejšega znamenja, kako globoko „Matica slovenska“ sega v vse kroge naroda našega, nismo še doživeli kakor je ta, ki ga danes morejo „Novice“ naznaniti bravcem svojim. Krojač (šivár) Jožef Kovač v Žrečah (Rötschach) na doljnem Štajarskem, hrepeneč po tem, da bi mogel ud biti Matici, pa ubog tako, da ni v stanu plačati letníne, obrne se s prošnjo do tistega gospoda, ki ga jugoslavenski narod po pravici svojega mecêna imenuje — prevzvišenega gosp. škofa J. Strossmajera. Milostivi gospod so radi uslišali prošnjo njegovo in po tajniku svojem gosp. dr. Fr. Mihelčiću iz Djakova 6. dne t. m. poslali 50 gold. s sporočilom, naj bi Matica izvolila krojača Josipa Kovača vpisati za

*) Res, da „sila kola lomi“ in da se ne dá tajiti, da so nastopili bridki časi in so sèm ter tjè nadloge tolike, da marsikter oče obupa, kako bi preživil družino. Al zeló zeló se moti, kdor misli, da vsacega v Ameriki čaka pogača. Ako bi taka bila, že davno bi ne bilo nobenega nesrečnega človeka v Evropi — vsi bi se že mastili z amerikansko pečenko. Naj tedaj resno prevdari, predno kdo zapustí domačijo in gré tako deleč čez morje s trebuhom za kruhom, od kodar ne more lahko več nazaj, če se še tako kesá. Samec že še prebije težave ptujstva; al kaj počne oče z otroci? Dokler skrbni gosp. Pirc živijo, imajo preselniki podporo nad njimi, al gosp. Pirc so že menda 80 let stari, kaj pa potem? Nikar tedaj brez resnega prevdarka in zagotovljenega življenja ne zapuščajmo domačije. Pravijo, da za potníno v Ameriko en človek potrebuje najmanj 240 gold. S tem denarjem se živí mala družina že leto in dan. Saj imamo, predno bi mogel kdo doma lakote umreti, v našem cesarstvu kraje, kjer sprejemajo naselnike, tako na Ogerskem. Saj je bližnja Srbija, ktera preselnikom po najnovejši naselbini postavi bolje ponuja preselnikom, kakor Amerika. Srbija ni deleč od nas, in preseljnik, ako se domá zboljšajo časi in mu tam ne dopada, pride zopet lahko domú. Al tudi le sem ne želimo, da bi naši domačini se brez največe sile in resnega prevdarka preseljevali, marveč je namen teh vrstic le ta, ker nam pričujoči dopis iz Gorenskega kaže nekako presilno hrepenenje po izseljevanji, da bi z dobrim prevdarkom vseh okoljščin nekoliko ohladili vrtoglavnost, ktera na vrat na nos človeka žene na ptuje! Vred.

ustanovnika svojega. — Dogodba ta ne potrebuje nikakoršne ilustracije; sama po sebi sijajno govorí na slavo prevzvišenemu biškopu, a tudi na čast vrlemu krojaču.

— V nedeljo ob 11. uri je v križanski cerkvi po večletni navadi društvo za bolne trgovske pomočnike s slovesno sv. mašo obhajalo spomin te blagodarne ustanove. Izvrstno kakor vselej so peli pri maši g. pevci čitavničini pod vodstvom Fabjanovim.

— Kakor „Danica“ piše, so birmali milostljivi knezoškof o binkoštih 1209 otrok v stolni cerkvi. Preteklo nedeljo pa so v Št. Peterski cerkvi birmali 140 vojakov tukajšnega c. k. marskega polka.

— Prihodnjo nedeljo gré naš „Južni Sokol“ na Vrhniko, kamor so ga vrli ondašnji tržani prijazno povabili in kjer delajo lepe priprave za sprejem njegov. Po izdanem vabilu je ob 10. uri velika maša, pri kteri Sokolci pod vodstvom Fabjanovim pojó; ob eni je obed pri gosp. Golobu; po obedu grejo v okolico vrhniško in potem k gosp. županu Obrezi na pripravljeni prostor nad Ljubljanico; tù bode različno razveseljevanje s telovadbo, petjem in muziko. Ob 8. uri se vrnejo v Ljubljano nazaj. — To bo pa zopet veselega ljudstva od vseh krajev privrelo, da vidi lične domače korenjake, gleda njih gimnastičino izurjenost in sliši krasne domače pesmi, in se ž njimi vred raduje kakor brat z bratom. O tacih veselicah se more reči, da so res veselice in vse kaj druzega memo tistih, ki so le na papirji širokoustno popisane, sicer pa prav podobne strahu, o kterem prislovica pravi, da „ga okoli kraja nič ni, v sredi pa je votel.“

— 24. dne t. m. se ima začeti italijanska opera v tukajšnem gledišču, kamor pride iz Zagreba, kjer so bili ž njo zadovoljni. Za zdaj je namenjena za 6 večerov; ako ji gré po sreči, ostane delj časa.

— Vsevedoča „Laihacherca“ od 10. dne t. m. je prinesla svojim bravcem novico, da konec tega meseca jenja „Triglav.“ „Triglav“ ji v današnjem listu odgovarja, da mu ni nič znano o tem, ter zagotovlja, da gotovo tako dolgo ostane, dokler ostanejo vzroki, ki so ga spravili na svitlo. — Mi dostavljamo temu le to, da so bili časi od 1848. leta naprej, ko smo v lepem miru živeli z „Laibacherco“, ko so jo vredovali dr. Hladnik, dr. Klun itd., in nam „Triglava“ ni bilo treba. Al potem je prišlo drugač — in „Triglav“ je bil živa potreba.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Očí vseh Avstrijanov, pa gotovo tudi ptujih držav, so bile od 6. do 10. dne t. m. obrnjene v Buda-Pešt, kjer je Nj. Veličanstvo čez 8 let zopet bivalo med svojimi Ogri. Pri dohodu, vse 4 dni, in pri odhodu je narod kralju svojemu tako sijajno razodeval svojo vernost in udanost in jo spremljal s tako gromovitimi eljen-klici, da so cesar povsod kazali svojo zadovoljnost in se pri odhodu za srčni sprejem tudi prav srčno zahvalili. Cela 4 leta je ogrska dežela kakor ptujka se umaknila dunajski vladi, gorka njena srca je odevala ledena skorja. Prišel je zdaj kralj sam, in v tem hipu se je otajal led — in kaže se veselejša prihodnost ogrski deželi, pa — kakor smo govor cesarjev ob prihodu razumeli — vsem narodom ogrske, pa tudi vse avstrijske krone. Presvitli cesar so Ogrom obljubili, da kmali se bo tudi njim odprl deželni zbor, o kterem bojo mogli vse pravične svoje želje odkritosrčno razodeti in ktere se jim bojo spolnile kolikor bo mogoče; dodali so pa dalje tudi še te pomenljive besede, da okoljščine so se premenile, in da imajo pravico od Ogrov pričakovati, da se uklonijo tudi cesarjevim željam, ktere pred očmí imajo vse cesarstvo, ker pravice in dolžnosti so tù in tam. To so dosti jasne besede, po kterih se Ogri, pa tudi vsi drugi narodi nadjati morejo svobodnejšega ustavnega življenja. Sliši se, da se deželni zbor ogrski že ta mesec skliče za mesec september. — Državnemu zboru dunajskemu je ob času veselih dogodeb na Ogrskem minister denarstva napovedal britko novíco, da, ker lansko leto ni prišel ves pričakovani denar v državno kaso, pa tudi letos ne bo, bode treba novega posojila, za prvi hip 53 milijonov, koliko pa še pozneje, ne vé še prav povedati. Zbornica poslancev je potrta izročila ta ministrov predlog dotičnemu odseku v prevdarek. — Razprava, v kteri je šlo za prihodnjo podporo tržaškega Lloyda, je bila zeló živa; Črne je s točnimi dokazi nasprotoval toliki podpori iz državne kase, kterih tudi zagovorniki Lloydovi niso môgli po vsem podreti. Naposled je vendar obveljala pogodba z Lloydom za 7 let in da leto in dan k večemu dobiva 2 milijona gold. — Ministerstvo je preklicalo prepoved, po kteri se zdaj ni smelo iz našega cesarstva ali skozi naše cesarstvo voziti orožje in strelívo na Laško, v Švajco, Moldavo, Vlahijo, Srbijo in Bosno; le proti granici ruski in poljsko-ruski še veljá ta prepoved razun kosá, ki se tudi na to stran smejo prodajati. — Laški general Sanfron je prišel na Štajarsko, Koroško itd. 1000 kónj kupit. — Goveje kuge je v našem cesarstvu povsod konec, razun Smizana na Ogrskem, kjer je še. — „Glasonoša“ naznanja, da pravíla jugoslavenske akademije pridejo potrjena kmali v Zagreb. — Pogodba med papeževo in laško vlado o cerkvenih zadevah je neki že gotova; sv. oče bojo izvolili nove škofe; kralj jih jim bo nasvetoval; škofov bode manj (laška dežela ima 229 škofov, kralj jih želí k večemu 87); škofje bojo priznali kralja in kraljestvo laško. Ne vé se prav, kaj cesar Napoleon o tem misli, ki se drží za pokrovitelja laškega kraljestva; laške stranke neki niso zadovoljne s to pogodbo; ene pravijo, da se kralj popolnoma hoče spustiti v naročje reakciji, druge, da so se sv. oče preveč sprijaznili z mlado Italijo. Naj kdo vstreže vsemu svetu! — Napoleon je 10. dne t. m. srečno iz Algira prišel domu. Razpor med princem Napoleonom je gotov. — V Mehiki novemu cesarstvu ne grejo rečí po sreči; govorí se celó, da utegne cesar slovó dati svojemu prestolu. Sliši se, da mu francozka vlada misli poslati 50.000 vojakov na pomoč. — Predsednika južno-amerikanske vlade Davis-a (bêri: Devis-a), ki je tožen velike izdaje, imajo z mnozimi tovarši njegovimi oklenjenega v trdnjavi Monroe.

Denarni zapisnik Matičini.

V drugem letu so k Matici pristopili in plačali:

a) kot ustanovnika:

Gospod	Kovač Josip, krojač v Žrečah	50	gold.
„	Furlani Jožef, duhovnik v Gorici	10	„

b) z letnim donesekom:

„	Bizjak Jakob, kaplan v Komni	2	„
„	Leskovec Jožef, kaplan v Pliberku	2	„
„	Tomec Matej, učitelj v Planini	2	„
		66	gold.
	Z doštetimi poprejšnimi	988	„
	Skupaj	1054	„

V Ljubljani 11. junija 1865. Dr. Jer. Zupanec.

Kursi na Dunaji 13. junija.

5 % metaliki 69 fl. 85 kr.	Ažijo srebra 106 fl. 75 kr.
Narodno posojilo 74 fl. 85 kr.	Cekini 5 fl. 16½ kr.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.